

Dit profiel dient gelezen, geïnterpreteerd en gebruikt te worden in combinatie met de leeswijzer, waarin de noodzakelijke uitleg van de verschillende paragrafen vermeld is.

Grote stern (*Sterna sandvicensis*) A191

1. Status:

Vogelrichtlijn Bijlage I (inwerkingtreding 1981). Voor Natura 2000 relevant als broedvogel.

2. Kenschets

Beschrijving: De grote stern is een zomergast in ons land en is onmiskenbaar vanwege de grootte, de kuif, maar vooral vanwege de unieke gele snavelpunt. De grote stern is een koloniebroedvogel van rustige, schaars begroeide zandplaten en soms ook van kwelders in het kustgebied. Het uit vis bestaande voedsel wordt op ruime afstand van de broedkolonie gevangen. De grote stern broedt in het West Palearctisch gebied, rond de Kaspische Zee en aan de oostkust van de Atlantische Oceaan in Noord- en Zuid-Amerika. De Nederlandse broedvogels zijn trekvogels en overwinteren meest in Afrika.

Relatief belang binnen Europa: Het Nederlandse broedvoorkomen ligt centraal in het Noord- en West-Europese verspreidingsgebied dat zich uitstrekt van Estland tot Zuid-Frankrijk en Noord-Spanje. Van de populatie in de EU-landen broedt 28% in Nederland, dus een belangrijk deel. De Europese populatie (55.000-57.000 paren in landen van de Europese Unie) is in 1970-1990 matig in aantal toegenomen en daarna, in de periode 1990-2000 matig afgenomen. De staat van instandhouding van de Europese populatie is beschouwd als ongunstig en afnemend.

3. Ecologische vereisten

Leefgebied: De grote stern broedt in dynamische kustmilieus op locaties die vrij van grondpredatoren zijn. De broedkolonies bevinden zich meestal op kale of schaars begroeide eilanden. De bedekking van de vegetatie is 10-30%, de hoogte 10-25 cm. De kolonies zijn compact, hebben 10 nesten/m² in het centrum en 2/m² aan de rand van de kolonie. De grote stern broedt bij voorkeur in associatie met andere sterns of met kokmeeuwen. Vaak is er een randbegroeiing nabij het nest, waarin kuikens zich kunnen verschuilen. De soort foerageert in zoute, visrijke wateren, bij voorkeur binnen 15 km en tot op 40 km van de nestplaats.

Voedsel: De grote stern foerageert tot in 1,5 m waterdiepte en leeft van mariene vissoorten met een grote verscheidenheid, met een lengte van 5-15 cm en een gewicht van 7-11 g. Dat zijn bijvoorbeeld haring, sprout, zandspiering en smelt.

Rust: De mate van verstoring gevoeligheid van de grote stern is gemiddeld tot groot, in foerageergebieden matig (verstoring bij < 100 m afstand). Op de broed-, slaap- en rustplaatsen zijn de grote sterns zeer gevoelig voor verstoring (verstoring bij > 300 m afstand). Ook de gevoeligheid voor verstoring van zijn leefgebied, de eilanden, zandplaten en open kustgebieden is groot. Waarschijnlijk is het effect van verstoring door recreanten op de populatie van gemiddelde grootte. De Nederlandse populatie broedt uitsluitend op eilanden of delen daarvan die streng bewaakt zijn (bv. Griend). Het is goed mogelijk dat vestiging op zandplaten wordt verhinderd door de recreatiedruk. Vooral land- en waterrecreatie bedreigen de rust van de grote stern.

Minimum omvang duurzame populatie: Vanuit populatie-ecologische optiek zijn voor een duurzame sleutelpopulatie van de grote stern ten minste 20 paren vereist. Voor een gunstige staat van instandhouding zijn op nationale schaal minimaal 20 sleutelpopulaties vereist (> 400 paren). In dit geval betekent dit dat er minimaal 20 kolonies aanwezig moeten zijn.

4. Huidig voorkomen

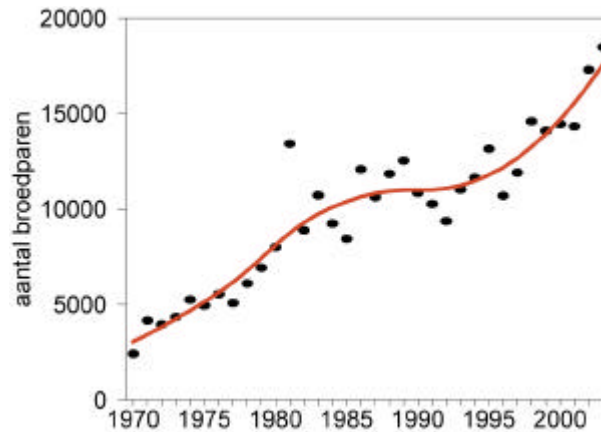
Het verspreidingsgebied van de grote stern is beperkt tot een klein aantal kolonies in het Wadden- en Deltagebied. Grote kolonies zijn er op Griend (Waddenzee), op de Hooge Platen (Westerschelde) en tot voor kort in de Grevelingen. Nu en dan treden vestigingen daarbuiten op, maar die zijn vaak weinig succesvol.

Verspreidingskaart grote stern

5. Beoordeling landelijke staat van instandhouding

Trends in Nederland: Rond 1955 broedden er 35.000-40.000 paren van de grote stern in Nederland. De Nederlandse broedpopulatie kwam daarna in een snelle neerwaartse spiraal terecht, veroorzaakt door vergiftiging. Een dal trad op rond 1965. De populatie heeft zich daarna ten dele hersteld. De huidige aantallen blijven ook in goede jaren steken op een niveau dat ruim 50% lager ligt dan het niveau van 1955.

Aantalsontwikkeling broedparen grote stern

Recente ontwikkelingen: De Nederlandse populatie van de grote stern laat in de periode 1981-2003 een matige toename zien. Ook over de periode 1994-2003 vertoont de landelijke trend een matige toename.

Beoordelingsaspect natuurlijk verspreidingsgebied: matig ongunstig

De bezettingsgraad van de broedgebieden van de grote stern is sinds 1970-1980 afgenomen met 37%, maar dat komt vooral door een afname op marginale broedplaatsen.

Beoordelingsaspect populatie: zeer ongunstig

Na 1973-1977 is de omvang van de landelijke broedpopulatie van de grote stern bijna verdrievoudigd. De aantallen van vóór de gifcatastrofe (27.000-35.000 paren) zijn echter niet opnieuw bereikt. De landelijke aantalsontwikkeling wordt aangestuurd door de aantallen in de grote kolonies van het Waddengebied (Griend, 1999-2003 7.800-11.260 paren) en het Deltagebied (Hompelvoet e.o. 1.600-4.200, Hooge Platen 2.200-4.600). De Nederlandse broedpopulatie omvatte gemiddeld 9.600 paren in de periode 1979-1983 en in 1999-2003 gemiddeld 16.000 paren. Dit is veel lager dan de gunstige referentie.

Beoordelingsaspect leefgebied: gunstig

De Nederlandse broedpopulatie van de grote stern is na een periode van achteruitgang flink toegenomen. De soort bleek uitermate gevoelig voor indirecte en zelfs directe vergiftiging. De aantallen wisselen door soms zeer lage reproductie als gevolg van natuurlijke oorzaken zoals overspoeling en overstuiving van broedsels en predatie door gespecialiseerde meeuwen. Door verstarring van de kustdynamiek ontstaan bovendien nauwelijks nieuwe nestlocaties. Eventueel geschikte biotopen zijn soms vanwege recreatiedruk ongeschikt. Soms zijn nestlocaties niet meer geschikt als gevolg van vegetatiesuccessie. De soort is vooral aan het begin van het broedseizoen gevoelig door verstoring (waterrecreatie, wadlopers etc.). Door intensieve visserij kan er in zowel broed- als overwinteringsgebieden voedselgebrek optreden. In hoeverre vogelvangst in de overwinteringsgebieden tot inkrimpen van de populatie kan leiden, is niet helemaal duidelijk.

Beoordelingsaspect toekomstperspectief: gunstig

Een lichte verdere toename van de grote stern lijkt gezien het populatieverloop in de afgelopen jaren mogelijk. Het hoge niveau van voor de populatiecrash is echter niet goed meer haalbaar vanwege de beperkt aanwezige nieuwe broedgelegenheid. Locaties voor nieuwe grote kolonies zijn amper aanwezig of kennen te veel verstoring. Intensivering van de visserij in de West-Afrikaanse kustwateren zou op termijn een bedreiging kunnen vormen.

Landelijke instandhoudingsdoelstelling: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor herstel populatie tot 25.000 paren.

Streefbeeld bij de landelijke instandhoudingsdoelstelling: Voor het behoud van de grote stern is voortgezet herstel nodig van de broedvogelpopulatie tot het potentieel van 25.000 paren met ten minste 5 kolonies in Waddengebied en Delta en hervestiging in oorspronkelijke broedlocaties. Verder is uitbreiding van broedlocaties van belang via vorming van nieuwe eilandjes en voldoende rust. Intensivering van visserij aan de West Afrikaanse kustwateren kan overwinteringsgebieden nadelig beïnvloeden.

Oordeel: zeer ongunstig

Beoordeling staat van instandhouding		
Aspect	1981	2004
Verspreiding	matig ongunstig	matig ongunstig
Populatie	zeer ongunstig	zeer ongunstig
Leefgebied	gunstig	gunstig
Toekomstperspectief	matig ongunstig	gunstig
Eindoordeel	zeer ongunstig	zeer ongunstig

6. Bronnen

- Brenninkmeijer, A. & Stienen, E.W.M. 1992. Ecologisch profiel van de Grote Stern (*Sterna sandvicensis*). RIN-rapport 92/17. DLO-Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek, Arnhem.
- Brenninkmeijer, A. & Stienen, E.W.M. 1997. Migratie van de grote stern *Sterna sandvicensis* in Denemarken en Nederland. Rapport 302. INB, Wageningen.
- Meininger, P.L. & Graveland, J. 2002. Leidraad ecologische herstelmaatregelen voor kustbroedvogels. Rapport RIKZ 2001-046, Middelburg.